

Омельяненко В. Г., к.пед.н., доцент (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОГО ЦИКЛУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У документах Болонського процесу на перше місце в розробці нормативних вимог у сфері вищої освіти європейські держави висувають компетентність випускника вищого навчального закладу, його інтегровані характеристики якості підготовки. Процес природничо-наукової підготовки майбутніх учителів фізичної культури має відповідати цим вимогам. Проте сьогодні суттєвим недоліком їх природничо-наукової підготовки є представлення суми знань по модулю блоків, а не як система. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є створення на випускних курсах інтегрованих дисциплін з метою формування у студентів здоров'язбережної компетентності.

В Україні упродовж тривалого часу спостерігається стійка тенденція до зниження рівня здоров'я населення. Україна за станом здоров'я населення опинилася на сотому місці у світі. Сьогодні в державі середня тривалість життя громадян є на 10-12 років коротшою, ніж у країнах Європейського Союзу. В Україні зафіксовано один із найвищих у світі показників природного зменшення населення (6,4 на тисячу осіб). За останні 20 років кількість населення України зменшилось з 52,2 мільйона у 1992 році до 45,8 мільйона у 2010 році.

Особливою загрозою майбутньому країни є нинішній стан здоров'я і спосіб життя дітей і молоді. Сьогодні кожна п'ята дитина народжується з відхиленнями у стані здоров'я. У 90% школярів діагностують різні захворювання. Істотно зросла кількість порушень опорно-рухового апарату у дітей. Різко «молодшають» хронічні хвороби серця, гіпертонія, неврози, остеопороз, артрити, ожиріння тощо [1, с. 3; 2, с. 1; 3, с. 2].

Спеціалісти виділяють різні причини незадовільного рівня здоров'я сучасних школярів, серед яких відсутність в школі ефективної моделі виховання свідомого і дбайливого ставлення до власного здоров'я. Тому сьогодні постала проблема створення нової гуманістичної моделі розвитку фізичної культури, в центрі уваги якої – інтереси, потреби, мотиви та здоров'я конкретної людини.

Формування нової моделі фізичного виховання вимагає формування здоров'язбережної компетентності майбутнього вчителя фізичної

культури, де провідну роль відіграють дисципліни циклу природничо-наукової підготовки. Проте, аналіз практичного досвіду і спеціальної літератури щодо проблеми викладання дисциплін циклу природничо-наукової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури показує, що можливості цих дисциплін реалізуються лише частково, оскільки завдання формування здоров'язбережної компетентності майбутніх учителів фізичної культури засобами дисциплін циклу природничо-наукової підготовки залишається на периферії уваги викладача. До того ж, нерідко викладання дисциплін циклу природничо-наукової підготовки локалізоване. Кожен викладач зосереджений лише на «своєму» предметі. Між тим, лише цілеспрямоване застосування загального аксіологічного підходу до викладання дисциплін циклу природничо-наукової підготовки, розкриття взаємозв'язку між ними може створити умови для осмислення студентами, з одного боку, соціальної цінності здоров'я людини, а, з іншого боку, – усвідомити роль і місце дисциплін циклу природничо-наукової підготовки у формуванні їх здоров'язбережної компетентності.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є інтеграція змісту дисциплін циклу природничо-наукової підготовки. Впровадження інтеграції в навчальний процес дає змогу: узагальнити споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми; досягти цілісності знань; дати можливість студентам застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Уміння створювати здоров'язбережне навчальне середовище вимагає від фахівця інтегрованих знань не лише дисциплін природничо-наукового циклу, але й інших навчальних дисциплін:

- соціології (соціально-оздоровча функція освіти, соціально адаптуючи технології та ін.);
- психології здоров'я (психологічне навантаження, психологічні критерії оцінки здоров'я, мотивація на здоровий спосіб життя та ін.);
- теорії і методики фізичного виховання (оздоровча концепція вдосконалення процесу фізичного виховання учнівської молоді; принципи формування культури здоров'я школярів; оздоровчі технології та ін.);
- екології (екологічні здоров'язбережні технології);
- педагогіки (освітні здоров'язбережні технології) та інших дисциплін.

Оскільки формування здоров'язбережного навчального середовища вимагає від майбутнього вчителя фізичної культури знань різних навчальних дисциплін, тому інтегрувати знання щодо здоров'язбережної діяльності вчителя фізичної культури доцільно на випускних курсах, коли студенти володіють знаннями різних навчальних дисциплін і можуть їх реалізувати під час педагогічної практики.

Одним із варіантів інтегрування знань щодо здоров'язбережної діяльності вчителя фізичної культури на факультеті фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка є навчальна дисципліна «Здоров'язбережна діяльність вчителя фізичної культури», мета якої – сформувані у студентів компетенцію створювати здоров'язбережне навчальне середовище. Зміст інтегрованого курсу забезпечує вивчення нормативно-правових основ охорони здоров'я учнівської молоді, складових здоров'язбережного навчального середовища і суті здоров'язбережної діяльності вчителя фізичної культури.

Програмою навчальної дисципліни передбачено: ознайомлення студентів з правовими, методологічними і теоретичними основами проблеми формування, збереження і зміцнення здоров'я людини; матеріалами конференцій, де розглядається проблема утвердження здорового способу життя; шляхами покращення стану здоров'я сучасних школярів; інноваційними засобами збереження і зміцнення здоров'я; здоров'яформуючими освітніми концепціями і технологіями. Вивчення документів, спрямованих на покращення фізичного здоров'я людини, допоможе майбутньому вчителю фізичної культури сформувані систему поглядів щодо формування здоров'язбережного навчального середовища.

Навчальною програмою заплановано вивчення суті критеріїв якості технологій формування здоров'язбережного навчального середовища (медико-гігієнічні, фізкультурно-оздоровчі, екологічні, технології забезпечення безпеки життєдіяльності, організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні, навчально-виховні, лікувально-оздоровчі, соціально адаптуючі та особистісно-розвивальні технології). Під час вивчення програмного матеріалу студентами розглядаються функції колективу загальноосвітнього навчального закладу щодо формування здоров'язбережного навчального середовища. Обговорюється роль сім'ї і громадських організацій у формуванні здоров'язбережного середовища.

Опанувавши навчальним матеріалом програми студенти: 1) набудуть знань про суть здоров'язбережної діяльності вчителя фізичної культури та її складових; 2) ознайомляться з критеріями здоров'язбережного уроку фізичної культури і шляхами підвищення його здоров'язбережного потенціалу; оздоровчою концепцією вдосконалення процесу фізичного виховання учнівської молоді; здоров'язбережними технологіями, які використовуються у фізичному вихованні школярів; значенням позаурочної роботи вчителя фізичної культури у формуванні здоров'язбережного навчального середовища; 3) навчатимуться аналізувати й оцінювати здоров'язбережний потенціал програм з фізичного виховання і основ

здоров'я для середньої загальноосвітньої школи; 4) опанують технологією керування фізичним здоров'ям людини.

Вивчення студентами програмного матеріалу відбувається через використання активних методів навчання: тематичні бесіди з елементами дискусії; тематичні диспути з елементами наукової конференції, міні лекція. Підготовка до таких занять вимагає від студента складання плану доповіді, підбір і опрацювання необхідної літератури, підготовка змісту доповіді, захист зібраного матеріалу на занятті. Це забезпечує краще засвоєння навчального матеріалу студентами і формування у них умінь аргументовано відстоювати власні переконання.

Важливою умовою формування у майбутніх вчителів фізичної культури умінь організовувати здоров'язбережне навчальне середовище є реалізація своїх знань на практиці. Тому під час педагогічної практики на п'ятому курсу студенти поділяються на групи і виконують різні навчально-дослідні завдання: 1) вивчення величини навчального, психологічного і фізичного навантаження учнів; 2) оцінка здоров'язбережного потенціал уроку фізичної культури та програм з фізичного виховання і основ здоров'я для середньої загальноосвітньої школи; 3) санітарно-гігієнічне обстеження спортивного залу і майданчиків; 4) оформлення методичних куків, випуск стіннівок, організація тематичних вечорів, присвячених питанням збереження й зміцнення здоров'я; 5) розробка моделі кабінету культури здоров'я; 6) розробка індивідуальних оздоровчих програм для школярів; 7) підготовка рекомендацій для батьків, щодо профілактики захворювань, пов'язаних з навчально-виховним процесом та ін.

Досвід впровадження у навчальний процес студентів факультету фізичного виховання інтегрованого курсу «Здоров'язбережна діяльність вчителя фізичної культури» показує, що студенти набувають систематизованих знань різних навчальних дисциплін і у них формується компетентність створювати здоров'язбережне навчальне середовище.

Подальші дослідження із вище зазначеної проблеми передбачається провести у напрямі вивчення інших проблем формування у студентів факультету фізичного виховання інтегрованих знань щодо збереження і зміцнення здоров'я учнівської молоді.

1. Іванова Л. І. Фізичне виховання учнів з відхиленнями у стані здоров'я: [метод. посібник] / Л. І. Іванова. – К. : Літера ЛТД, 2012. – 320 с. **2.** Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 828-р від 31.08.2011 року. **3.** Концепція проєкту Загальнодержавної цільової соціальної програми «Формування здорового способу життя молоді України» на 2013-2017 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-35a9330d00c42/list-bd57d40b26>